

1257

Шоктогул

ШАШКА

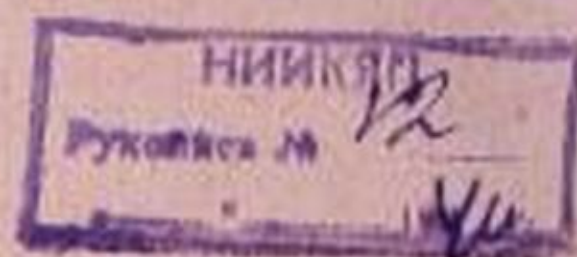
ДАЯ

БУМАГА

Биография и тезисы докладов.

Шоктогул

Панка № 12.

для
бумаг

Автобиография и
тезисы докладов,

~~С.И. Шоктогул~~
~~на заседании~~
~~1957 г.~~

Toqtoqul

(Qabqaca omuz bajamb)

~~TOQTUQULDUN QABQACA OMUZY~~

Qabqaca omuz bajamb

Ajlanasъ asman tiregen Alatos, ortosunda ~~ezendegen~~
~~bir qabqaca omuz bajamb~~ ~~Qabqaca omuz bajamb~~ ~~Satylqan~~
~~bir qabqaca omuz bajamb~~ ~~Qabqaca omuz bajamb~~ ~~Satylqan~~
degen kedej çasady. Satylqan ez oqatъ menen kyn keryp es
kimden umyt qylvadqan mujaъь, qolu asъq qararajъь kişinin bi-
ri ele. 1864- çyldan majъ Satylqan usyn waqtyluu aj volup
erkek balada ee boldu. Al qolundaqъ tarqan dasъjasъ menen
balasъььь tojun etkeryp volocoq aqьььь Toqtoqul degen at
beristi. Toqtoquldun enesi Burmakъ, Satylqan sьjaqtuu tynt
emes, çajъ çana sezmer kişi ele. Al ças kynunen tartъp
qoşoq qoşuuda ezyunyn seveciligini kersetken volucu. Ças Toq-
toqul netence ~~çai~~ enesinin taasirinde boldu. Burmakъ Bala-
sъььь sьqtuuluquna ыrazъ volqondoъ, anyъ vajqar çana qar çaj-
daqъ çomqatordu ajtъp /adat vojunca/ aqa majda majda ыrlar
yjretyp çurdy. Çana ar kimden az-azdap qomuz yjretty. Br me-
nen çomoqo Toqtoquldun ыntasъ kycer, qolunan qomuz tyşyrbey
devilgesi keteryle baştady.

Qaj çerde ыrcъ, qomuzcu, volso Toqtoqul alystaqьььna qara-
bastan atajъ varъp, çuncuqvaj ~~çunta çajъp~~ ~~çunta çajъp~~ olturup anyъ yjrönyr
al turqan boldu. Ertesinde ezyunyn ~~majda~~ qurdaştarъьь ыrdap,
enesi çasatъp bergeň qomuzun certip ezyunyn kergenderynyn
varъь çoldoştoruna ыrdap kersetöer ele. Başduu qarъlar: "
"Satylqandъььь balasъ etymduy volo turqan," deşip anyъ çyryş-
turuştarъьь vajqasъ ~~çurey~~ ~~çurey~~ ele. Biroq Toqtoqul al qasijetin ezy
sezycy emes. Anyъ enesi anyъ kez qaregindeъ saqtap çana anyъ
menen syjleşyp kerp surçolor berip sьnaş ~~çurey~~ ~~çurey~~ ele. Toqtoqul bal-
dar menen çynoçando ezyunyn eptyylygy, çana etkyrlygy menen

вазқалардан асырап ~~еле~~ *турмуш*.

Қарылар сыналъыр олтурар қалқанда, Тоқтоқулду ермек қылыр: "Тоқо ун қошур қошур е certip қојсу, - дегер эле. Тоқтоқул тоқтолвостон назик унун менен билгенин ырдар берер эле. Мына Тоқтоқулдун ~~анастар~~ *балалық* өмыру ушундайса етет.

Анын зеенин көтерур биринци талантын ојқотқон анын сүйкүмдүү енеси ~~боларын~~ *Бурма боларын*.

Ҷардылқ турмуш Тоқтоқулду еркин өстүрген соқ. Ал тес- теер болқондон настар ар кимге қојсүлуққа қалданб. Асқа тоолордун арасында, қојсүлардын қошур күүлөрын созду. Ертен- ден кеске қојсүлардын ортосына қарады қаныр. ырдая турған болду. Қојсүлар Тоқтоқулду ырдатыр қана анын ыларын үйренө турған болушту. Бара бара Тоқтоқул, ыры менен аял арақа таанылды. Қысында отқо төсүн қайыр олтурған салдар Тоқто- қулду ермек қылдыра турған болушту. Бул учурда Тоқтоқул қа- лаң қана үйренгенун емес, өзүнө ^н да ыр сөзгәр, қана қошур- *менталды* ду қулантыр certууге тырысты. Тоқтоқулдун бул ~~аттары~~ өзүнө оордуқ келтирвөстен, анын көңүлын көкөлетур, өсө метер сық- тандыра наstadt. Тоқтоқулдун ~~урданын~~ *атим диман* сыққан атақтуу киши- лер, сорувиј сыјақтуулар Тоқтоқулдун өсушүнө назар салбай қојушқан соқ, анткені өзүнүн аялынан атақтуу ыры сықса ал сору-виј сыјақтуулардын мартабасына рајддан вазқа зыяны сықвайт болуцу. Ошондуқтан Тоқтоқулдун ыры болушун аялыны атақтуу кишилері кутур мүдөөлөш болуша наstadt.

Сору-вијдин аялына қай қаноқтор кеде қалқанда: "Ермек *болдым* ~~қилем~~ *қилем* натылқандан валасын сақыр қојсу, - деген болур анын ыларын уға турған болушту. Бул кезде Тоқтоқул ең эле қайыр қана асық болур кеткен эле. Қайда қыз ојун болсо Тоқтоқул анын көркі боло наstadt.

"... Qызыл җивек тырда бар,
 Qызыл тилим сыялар ал,
 Qылаҗыр келвеjt өмүгүн
 Qыз екенде гылдар ал,
 Qыжалданьр қасрақын
 Qыз оjновос көрде бар.

Ҙағыл җивек тырда бар,
 Ҙансар тилим сыялар ал,
 Ҙаньр келвеjt өмүгүн
 Ҙағ екенде гылдар ал,
 Ҙалтанвақын, қасрақын
 Ҙағ оjновос көрде бар".

Uşunda j ^{Ҙағыммен, күүсүм} ~~бирикелүү~~ ^ь ырдъ қулантыр сертууну Тоqтоқул
 кысөттү. Анын аты ажалдан аялға тарқадь. Күжөөлөj турған
 җигиттер атаjь Тоqтоқулду җолдоғ қылуға тығьысты. Оқон-
 тыр тез ағанын иcинде Тоqтоқулдун атағь җайыла бағтады.
 Тоqтоқул өзүнөн ысь, қомузси сьҗаарьна кун санар иҗене
 бағтаған саян анын умыту, талавь көтергүлду. Qулақ учур көз
 көрген ысьлар сьжақты ат устынде ырдосун оjлоду. Азырқь
 маjда, аял ысьльқыннан сьҗыр ел ағалар ооqат тавууну тилек
 қыла бағтады. Оқону менен қатар өзүнүн өнерүн негизки кесип
 қылуға киришти. Олтурса, турса қомузун қолго алып өзүнсе
 күү җана ысьҗаарьна ^{са җағ талы} киришти. Ал умтулуғтарьнын бардығь иҗе
^{тjҗj} иҗгиліктуу болуп олтурду. Тоqтоқулдун уşундаj теминип тур-
 ған учуру ^{сүрү-би} ~~идин~~ атасынын ағьна туура келди, бул ағьтан
^{Күүсүм} Тоqтоқулға көрсүлүкке тааны ~~түрде~~ җана қалың ел ортосына
 ужалваj ~~сөзүне~~ ~~қол асты~~ ^{ырдар сөзгө.}